

فصلنامه دانش انتظامی سمnan ، دوره دوازدهم ، شماره چهل و پنجم ، پاییز ۱۴۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۰۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

صفحات: ۱۳۲ - ۹۶

نقش دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر (UNODC) با نهاد های ملی جمهوری

اسلامی ایران

نویسندگان :

حسن جوادی نیاکانی^۱، مهدی پوررحیمی^۲، یاسر حسینی^۳، بهمن رحمانی^{۴*}

چکیده

دفترمقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۷ تأسیس شد تا به چالش های بین المللی کنترل مواد مخدر، پیشگیری از جرم و تروریسم بپردازد. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد ۲۵ دفتر کشوری و منطقه ای در سطح جهان دارد و در بیش از ۱۵۰ کشور در سرتاسر جهان فعالیت می کند. این دفتر با اجرای برنامه جدید مشارکت کشوری در جمهوری اسلامی ایران در نظر دارد تا به همکاری با ایران و جامعه بین الملل برای سال های ۲۰۱۵-۲۰۱۹ ادامه دهد. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد اقداماتی که منعکس کننده سه کنوانسیون بین المللی در زمینه کنترل مواد و کنوانسیون های مبارزه با جرائم سازمان یافته فرا ملی و فساد است را به اجرا گذاشته است. فعالیت های این نهاد در جهت تقویت قابلیت های معاضدت قضایی جمهوری اسلامی ایران بر مبارزه جهانی با جرایم سازمان یافته و پولشویی متمرکز است. پروژه های دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد ایران بیشتر شامل برنامه کاهش تقاضای مواد است که از اقدامات پیشگیرانه کشوری حمایت یابی و از همکاری های منطقه ای حمایت می کند.

کلید واژه: سازمان ملل متحد، دفتر مقابله با مواد مخدر، جرائم سازمان ملل متحد، حمایت مالی تروریسم

^۱ استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین - mahdi16336161@gmail.com

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین - yaserhoseini1364@yahoo.com

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین - rasoolswat51@gmail.com

مقدمه

طبق گزارش ارائه شده از سوی هیئت کنترل بین‌المللی مواد مخدر، افغانستان به عنوان بزرگترین تولیدکننده مواد مخدر در جهان حدود ۹۰ درصد مواد مخدر دنیا را تولید می‌کند و در سال ۲۰۱۸ میلادی میزان تولید تریاک افغانستان حدود ۶۴۰۰ تن رسیده است (دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل، ۲۰۱۸).

سالانه به‌طور تقریبی نیمی از تریاک افغانستان از طریق ایران قاچاق می‌گردد و تقریباً ۳۰ تا ۳۵ درصد مواد مخدر قاچاق شده به ایران کشف می‌شود (مزدارانی، ۱۳۹۷، ص ۱۵۵).

بیش از نیمی از زندانیان کشور به علت جرائم مواد مخدر زندانی هستند و روزانه سه تا چهار نفر بر اثر سوء مصرف مواد مخدر در کشور جان خود را از دست می‌دهند که حاکی از وخامت اوضاع است (زکریایی، ۱۳۹۸، ص ۱۳).

مهمترین و گسترده‌ترین و شاید سودآورترین نوع قاچاق در عرصه بین‌المللی ، قاچاق مواد مخدر محسوب می‌شود؛ به همین دلیل وقتی سخن از قاچاق به میان می‌آید ذهن شنونده بیش از هر چیز متوجه قاچاق مواد مخدر می‌گردد (احدی و همکاران، ۱۴۰۰، ص ۱۸۳).

جرائم خریدگی از مسائلی بوده که تاکنون کم‌تر به آن توجه شده است و به واسطه فراوانی ارتکاب در سطح جامعه و دهان به دهان گشتن در جوامع، باعث عدم احساس امنیت در شهروندان می‌شود. همچنین غافل ماندن از جرائم خرد، زمینه را برای وقوع جرائم مهمتر هموار می‌کند. در حال حاضر به دلایل گوناگون با دستگیری هر قاچاقچی فضا و میدان برای یکسری دیگر از قاچاقچیان ریزودرشت مهیا می‌گردد. توسعه نامناسب شهرها، مهاجرت پذیری کلان شهرها و اتصال شهرک‌ها و شهرهای کوچک به آن، حاشیه‌نشینی، تبلیغات و آگهی‌ها، دسترسی آسان به مواد مخدر، فقر و بیکاری و عدم آگاهی از قوانین از جمله عوامل عمومی و مؤثر بر گرایش افراد به مصرف و فروش مواد مخدر در حجم خرد و از عوامل تخصصی تأثیرگذار بر این پدیده می‌توان به قانون‌گریزی افراد (عدم بازدارندگی احکام قضایی)، ضعف قوانین تدوینی، ناکارآمدی اقدامات مقابله‌ای در

دستگیری قاچاقچیان مواد مخدر، تمرکز بر مقابله و عرضه و غافل شدن از عوامل سبب-شناسی و علل شناسی جرائم و کاهش تقاضا و درمان معتادین و همچنین عملکرد ضعیف سایر دستگاه‌های مرتبط نام برد (سیف‌اللهی دمنه، ۱۳۹۸، ص ۸).

در صورتی که ارزیابی عملکرد با دیدگاه فرآیندی و به‌طور منظم و مستمر انجام شود، در بخش دولتی موجب ارتقاء و پاسخگویی دستگاه‌های اجرایی و اعتماد عمومی به عملکرد سازمان‌ها و کارایی و اثربخشی دولت شده و در بخش غیردولتی نیز سبب ارتقای مدیریت، منابع، رضایت مشتری، توسعه ملی، ایجاد قابلیت‌های جدید، پایداری و ارتقای جایگاه جهانی شرکت‌ها و موسسات خواهد شد. به بیانی دیگر ارزیابی عملکرد، چراغ نشان‌دهنده راه است (قربانی، حسینی خواه، کرمی و مافی، ۱۳۹۷، ص ۲۸۶).

ارزیابی عملکردسالیان زیادی است که پژوهشگران را به چالش واداشته است. هرسازمانی به منظور آگاهی از وضعیت کمیت و کیفیت فعالیت‌های خود در محیط‌های پیچیده و پویا نیاز به ارزیابی دارد. از سوی دیگر فقدان نظام ارزیابی و سیستم کنترل دقیق به معنای برقرارنشدن ارتباط با محیط سازمان تلقی شده و پیامدهای آن کهولت و درنهایت مرگ سازمان را در پی خواهد داشت (جزنی، ۱۳۹۷، ص ۱۲۵).

یکی از نهاد‌های مهم برقراری و حفظ امنیت در کشور فرماندهی کل انتظامی است. به تعبیری روشن‌تر، فراجا پیش‌آهنگ نهاد‌های تأمین امنیت در کشور محسوب می‌شود. به‌طور کلی می‌توان امنیت ملی را شرایط و فضایی (ملی و فراملی) دانست که یک ملت طی آن قادر است اهداف و ارزش‌های حیاتی مورد نظر خود را در سطح ملی و بین‌المللی گسترش دهد و یا حداقل آنها را در برابر تهدیدات بالقوه و بالفعل عوامل داخلی و خارجی حفظ نماید (ربیعی، ۱۳۹۵، ص ۱۱).

از این‌رو مباحثی مانند خرابکاری، تروریسم، شورش، مواد مخدر، مبارزه با قاچاق و برخی از مسائل مرزی مرتبط با امنیت داخلی در حیطه وظایف فرماندهی کل انتظامی است و در حوزه امنیت داخلی طرح می‌شود. برخی از نویسندگان با عطف به این وجه از امنیت ملی یعنی امنیت داخلی و در پیوند با وظایف و کارکردهای سازمان پلیس از مفهوم امنیت انتظامی نامبرده‌اند و آن را امنیتی دانسته‌اند که از طریق انتظام بخشی، امور جامعه به دست می‌آید و وجهی داخلی دارد. معمولاً در کشورهای جهان این نوع امنیت، توسط نیرویی تأمین که نام پلیس بدان اطلاق می‌شود. از این‌رو وظایف پلیس و فرماندهی کل

انتظامی در کلیات خود همواره مسئول و مدیر انتظام بخشی، به امور داخلی بوده و کمتر به مسائل خارج از مرزها توجه کرده است(افتخاری،۱۳۹۷،ص ۵۰).

از امضای نخستین معاهده به عنوان اولین اقدام بین المللی علیه مواد مخدر بیش از یکصد سال می گذرد. اولین مجمع بین المللی علیه مواد مخدر در فوریه ۱۹۰۹ در شانگهای چین و با حضور ۱۳ کشور از جمله دولت ایران در خصوص تریاک و آلکالوئیدهای آن تشکیل و هیأت بین المللی تریاک تأسیس شد. این هیأت درباره خطر تولید، فروش و مصرف مواد مخدر به مردم جهان هشدار داد و به دولتها توصیه کرد که در قلمرو حاکمیت خود، مواد مخدر را تحت کنترل دقیق قرار دهند. با تلاش هیأت بین المللی تریاک در گردهمایی کشورها در ژانویه ۱۹۱۲ تولید تریاک کنترل، مصرف غیرپزشکی آن ممنوع و کنوانسیون بین المللی تریاک تشکیل شد. اما شروع جنگ جهانی اول (۱۹۱۴) و بروز عوارض ناشی از جنگ ، موجب افزایش تولید و قاچاق مواد مخدر شد و مصرف آن در کشورهای درگیر جنگ افزایش یافت.

سوال اصلی:

نقش دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر(UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟

سوال فرعی:

ساختار دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر(UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟

وظایف دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر(UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟

برنامه های دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر(UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

ایفای تکالیف بین‌المللی در راستای مقابله با مواد مخدر و جرائم مواد مخدر در مورد کشور ما ایران که از یکسو عضوی از جامعه بین‌المللی است و از سوی دیگر به دلیل قرار گرفتن در هلال طلایی که مسیر ترانزیت مناسبی برای مرتبط کردن مراکز تولید مواد مخدر به مراکز مصرف آنها است و بنابراین به رغم توفیق در مبارزه با کشت مواد مخدر در داخل، به هیچ‌وجه نتوانسته از آثار و عواقب شوم قاچاق مواد مخدر در خارج مصون بماند و لذا به‌عنوان عضو بسیار آسیب‌پذیر جامعه بین‌الملل در این زمینه قلمداد می‌شود. به این ترتیب ایران می‌تواند بازیگر مهمی در صحنه مقابله و مبارزه با مواد مخدر و جرائم مواد مخدر باشد. در عین حال، تلاش دولت‌ها در سطح بین‌المللی به منظور مقابله با مواد مخدر از نخستین سطح و از رهگذر اقدام به ابتدایی‌ترین تدابیر آغاز شده و به پیشرفته‌ترین و پیچیده‌ترین مراحل می‌رسد. انعقاد معاهدات بین‌المللی در زمینه مبارزه با مواد مخدر و جرائم مربوط به نظر، ابتدایی‌ترین اقدام می‌رسد؛ اقدامی که مسبوق به نیل دولت‌ها و کشورها به-ویژه دولت‌ها و کشورهای سیبیل (هدف/آماج) به یک باور مشترک برای مبارزه با مواد مخدر است و به خوبی می‌تواند تلاش‌ها و دیگر اقدامات را جهت‌دار ساخته و سامان ببخشد. آنچه در سه کنوانسیون راجع به مواد مخدر در رابطه با تعهدات دولت‌های عضو در رابطه با پیشگیری از جرائم مواد مخدر آمده را می‌توان عبارت دانست از: تعهدات ناظر بر افزایش و تضمین ایمنی و سلامت شهروندان و تعهدات ناظر بر تحدید تولید، تبادل و دسترسی به مواد مخدر. در عین حال، این تعهدات را می‌توان مورد تحلیل قرار داد. به عقیده ما در تحلیل این تعهدات که ناظر و شامل بر دولت ایران به عنوان یکی از دول عضو کنوانسیون‌های سه گانه مواد مخدر نیز می‌شود، می‌توان یک حق مهم را مبنا گرفت و در واقع با محوریت این حق بنیادین از حقوق بشری، تعهدات مذکور را تحلیل کرد (شافع و یکتن خدایی، ۱۳۹۴).

در صورت انجام این تحقیق

الف) محقق نقش دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر (UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران را مورد بررسی قرار داده و میزان موفقیت و رسیدن به اهداف مورد نظر را مشخص می‌نماید.

ب) با به دست آوردن راهکار های بهتر و کم هزینه تر به نتایج مورد نظر می‌رسد.

ج) به کنترل و پیشگیری مواد مخدر در این کشور کمک علمی می‌نماید.

از آنجا که کشور ایران کشور ایران، به دلایل متعدد فرهنگی و موقعیت جغرافیایی و همجواری با دو کشور بزرگ تولیدکننده مواد مخدر افغانستان و پاکستان که به هلال طلایی معروف هستند، همین عامل باعث شده معضلات و آسیب‌های اجتماعی در حوزه مواد مخدر افزایش داشته باشد. مطابق کارهای کارشناسی، منشا بسیاری از مشکلات و آسیب‌های اجتماعی به گفته کارشناسان وجود معضل مواد مخدر و گسترده بودن آن می باشد که استفاده از این مواد در برخی مناطق کشور و محلات حاشیه نشین بسیار رایج است.

فقدان چنین تحقیقاتی باعث می شود:

- الف) اقدامات انتظامی که برای از بین بردن مشکل مواد مخدر در سطح کشور انجام شده است همچون قبل منجر به کاهش مصرف مواد مخدر نگردد و جرائم مواد مخدر در این کشور بیشتر گردد.
- ب) راهکارهای اجرایی برای انجام اقدامات پیشگیرانه در خصوص جرایم مرتبط با مواد مخدر مورد بررسی و تحلیل علمی قرار نگیرد در نتیجه منجر به عدم موفقیت گردد.
- ج) راهکارهای جدید آموزشی عملیاتی و اطلاعاتی شناسایی نشده و اطلاعات مدیران مربوطه در این زمینه به روز رسانی نگردد.

۳) پیشینه پژوهش

۱-۳) پیشینه های داخلی

داودی و رفیعی کیا (۱۴۰۰)، به ارزیابی طرح‌های پیشگیرانه پلیس مبارزه با مواد مخدر در استان کرمانشاه پرداختند. جامعه مشارکت‌کنندگان این پژوهش خبرگان، مسئولان و کارشناسان انتظامی پلیس‌های تخصصی مبارزه با مواد مخدر و پیشگیری استان کرمانشاه هستند که به‌صورت هدفمند از میان آن‌ها، براساس اشباع نظر با ۱۴ نفر مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. داده‌های تحقیق از نظر روایی، متکی به نقل قول‌های پرسش‌شوندگان است. داده‌های تحقیق پس از جمع‌آوری به‌روش استقرای تحلیلی، تحلیل شد. نتایج در مرحله نیازسنجی طرح‌های پیشگیری از جرائم مواد مخدر معیار فعلی اجرای طرح‌ها، نارضایتی مردم و تشخیص پلیس است و در مرحله ارزیابی مبانی نظری، ضمن اینکه مبانی نظری طرح‌ها نیاز به تقویت دارد این نکته حاصل شد که تأکید بر مقابله، بیشتر از پیشگیری است. همچنین در مرحله ارزیابی فرآیند اجرای نتایج بر هماهنگی و همکاری با سایر نهادها به‌صورت سازنده و مؤثر تأکید

داشتند و در ارزیابی میزان اثربخشی به دست آمد که تلاش های انجام شده کافی نیست و حل این معضل نیازمند اراده ملی و استانی است.

درویشی؛ بختیاری و گله جاری (۱۴۰۰)، به بررسی چالش های انتظامی در پیشگیری از اعتیاد از طریق مقابله با توزیع مواد مخدر صنعتی (مطالعه موردی کلانتری های شهرستان کرمانشاه) پرداختند. جامعه آماری در بخش کیفی، خبرگان فراجا در استان کرمانشاه و در بخش کمی کارکنان کلانتری های شهر کرمانشاه بود. از میان آنها، نمونه ای به حجم ۱۱۲ نفر بر اساس فرمول کوکران انتخاب شد. داده ها در بخش کیفی با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا و در بخش کمی با استفاده از روش های آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شدند. یافته ها: بر اساس یافته های کیفی، تعداد ۱۰ چالش درون سازمانی و ۱۲ چالش برون سازمانی مشخص شد. در بخش کمی و نهایی پژوهش نیز تعداد ۱۰ چالش درون سازمانی و ۱۲ چالش برون سازمانی مورد تایید قرار گرفتند و مهمترین چالش ها ناتوانی مأمورین در ورود و کشف مواد به دلیل بکارگیری تکنولوژی روز توسط توزیع کنندگان و ضعف همکاری سازمان های دخیل در مقابله با توزیع کنندگان مواد مخدر بودند. همچنین، تحلیل عاملی تاییدی وجود دو عامل چالش های درون سازمانی و برون سازمانی را مورد تایید قرار داد. نتیجه گیری: نتایج پژوهش حاکی از آن است که پلیس در شهرستان کرمانشاه می تواند با برنامه ریزی اصولی نسبت به حذف یا کاهش چالش های شناسایی شده و مبارزه موفقیت آمیز با توزیع کنندگان مواد مخدر صنعتی، میزان گرایش، دسترسی و تقاضا به مواد مخدر را کاهش دهد.

هندیانی (۱۴۰۰)، به بررسی تدوین سناریوهای پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر پرداختند. جامعه آماری این پژوهش کلیه مدیران، معاونین، کارشناسان ارشد و کارشناسان پلیس مبارزه با مواد مخدر در استان خراسان رضوی می باشند، که در این حوزه تصمیم گیرنده یا مشغول به فعالیت بوده و نیز مسئولان ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری در استان یادشده حدوداً تعداد ۵۰ نفر می باشند. در پژوهش حاضر از نظرات ۱۳ تن از خبرگان به صورت هدفمند بهره گرفته شده است. در پژوهش حاضر از میان روش های آینده پژوهی و بنا بر ماهیت پژوهش از دو روش دلفی و سناریو نگاری استفاده گردید. ابتدا با استفاده از روش دلفی ۷ عدم قطعیت که در آینده پلیس مبارزه با مواد مخدر با آن ها مواجه است شناسایی شدند. سپس دو عدم قطعیت کلیدی شناسایی شده و بر مبنای سناریو نگاری دو دویی سناریو ها بیان شده اند.

قربانی (۱۳۹۹)، به بررسی نقش اقدامات پلیس در موفقیت برنامه های مقابله با توزیع مواد مخدر پرداختند. جامعه آماری این تحقیق کلیه شهروندان عادی ۱۵-۶۴ ساله، معتادین، محکومین زندانی و

مبارزین با مواد مخدر (پلیس) در شهرستان ارومیه و به تعداد ۳۸۵۴۸۵ نفر بوده که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۳ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس به عضویت نمونه آماری تحقیق انتخاب و پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته تحقیق با ضریب پایایی ۰/۸۱۱ را تکمیل نمودند. یافته‌ها نشان داد ۱- برنامه‌های مبتنی بر فعالیت‌های فرهنگی- اجتماعی، ۲- برنامه‌های مبتنی بر اقدامات اطلاعاتی- عملیاتی، ۳- برنامه‌های مبتنی بر تقویت ساختار و ارتقاء توان منابع انسانی، ۴- برنامه‌های مبتنی بر فعالیت‌های مطالعاتی و تحقیقاتی، ۵- برنامه‌های مبتنی بر پیگیری‌های حقوقی و قضایی، ۶- برنامه‌های مبتنی بر اقدامات و فعالیت‌های سایبری، توانسته‌اند در جهت مقابله با توزیع مواد مخدر در استان آذربایجان غربی نقش داشته باشند. نتایج: نتایج نشان داد که ۱- برنامه‌های مبتنی بر فعالیت‌های فرهنگی- اجتماعی دارای بیشترین و برنامه‌های مبتنی بر اقدامات و فعالیت‌های سایبری دارای کمترین نقش در مقابله با توزیع مواد مخدر از نظر پاسخگویان می‌باشند.

قربانی؛ کیانی؛ ابراهیمی و مالکی (۱۳۹۷) ارزیابی عملکرد شعبه مبارزه با مواد مخدر کلاتری های شهرستان ارومیه پرداختند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارکنان مبارزه با مواد مخدر شاغل در شعب مبارزه با مواد مخدر کلاتری های شهرستان ارومیه، افسران مکننا و افسران مبارزه با مواد مخدر استان آذربایجان غربی و به تعداد ۱۰۰ نفر بوده که تمامی نفرات به صورت تمام شمار به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. یافته‌ها: با توجه به جداول سطح بندی، ابعاد ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد شعب مبارزه با مواد مخدر کلاتری ها، به ترتیب ۱- توسعه آموزش های همگانی از سوی کلاتری به مردم ساکن حوزه، ۲- ارتقاء سطح آموزش های درون سازمانی در کلاتری، ۳- بهبود امکانات و تجهیزات شعب کلاتری و ۴- جلب همکاری نهادها و سازمان های مستقر در حوزه استحضاطی کلاتری ارایه شد. نتایج: می توان موفقیت اصلی شعب مبارزه با مواد مخدر کلاتری ها را در ارجحیت بخشیدن به بعد پیشگیرانه از اعتیاد خلاصه کرد. ارتقاء سطح آموزش های درون سازمانی کارکنان مبارزه با مواد مخدر کلاتری ها نیز موجب عملکرد بهتر در اقدامات سلبی و ایجابی مبارزه با مواد مخدر خواهد شد.

۲-۳) پیشینه های خارجی

بیسواس ۱ (۲۰۲۱) در پژوهش خود باعنوان «سوء مصرف مواد مخدر و قاچاق مواد مخدر : تهدیدات امنیتی غیرسنستی در آسیای مرکزی پس از شوروی» نوشته است که جهان پس از جنگ سرد مستعد چندین تهدید امنیتی غیرسنستی شده است که خطر فوق العاده آنها کمتر از تهدیدات امنیتی سنتی نیستند. قاچاق مواد مخدر یکی از این تهدیدات امنیتی غیرسنستی و جدی است و مصرف مواد مخدر

سوخت آن را فراهم می‌کند. مواد مخدر نه تنها بافت منابع انسانی را در منطقه‌ای که قاچاق در آن انجام می‌شود تخریب می‌کند و در نتیجه جوامع را به جعبه های کارتی توخالی تبدیل می‌کند، بلکه قاچاق مواد مخدر پول‌های کثیفی تولید می‌کند که باعث رشد بازیگران غیردولتی درگیر در فعالیت‌های خرابکارانه می‌شود. این مقاله استدلال می‌کند که پس از سقوط شوروی، کل منطقه آسیای مرکزی به جولانگاه چنین تهدیدات امنیتی غیرسنستی تبدیل شده است که با تقاضای عظیم برای سوء مصرف مواد مخدر در روسیه تغذیه می‌شود و این سناریو برای هند در دسر ایجاد خواهد کرد.

سیفول ریزال و جنادی (۲۰۲۱)، در مقاله خود با عنوان «فعالیت های آموزشی در مدیریت پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در اندونزی» نوشته‌اند که سوء مصرف مواد مخدر همچنان یک تهدید جدی در اندونزی است، به ویژه اینکه استفاده از مواد مخدر برخی از چهره‌های سرشناس و هنرمندان (سلبریتی‌ها) را در سطح گسترده‌ای درگیر کرده است. با توجه به تاثیر فراوان چهره های سرشناس، این موضوع در کانون توجه جوانان نیز قرار گرفته است. هدف از این مطالعه به حداقل رساندن و غلبه بر مصرف مواد مخدر در بین شخصیت های سرشناس است. نتایج پژوهش نشان داده است که شکل گیری کارگروه هایی برای غلبه بر مصرف مواد مخدر در میان همه اقشار جامعه به ویژه در بین شخصیت‌های سرشناس (هنرمندان) با همکاری گروه های مختلف و سازمان های مرتبط با مبارزه با مواد مخدر است ضروری است تا نسل جوان اندونزی کمتر تحت تأثیر مواد مخدر قرار گیرند، زیرا مصرف مواد مخدر به معاشرت‌ها و زندگی نسل جوان آسیب زیادی وارد می‌کند.

چن، لیو، لیو، لانگ، خو و ژو (۲۰۲۰)، به بررسی ناهمگونی فضایی عوامل خرید و فروش مواد مخدر: مطالعه موردی از چین پرداختند. بر اساس یک مجموعه داده هفت ساله به‌دست‌آمده در چین، یک مدل رگرسیون پواسون وزن‌دار جغرافیایی (GWPR) برای بررسی ناهمگونی فضایی در رابطه بین خرید و فروش مواد مخدر و عوامل خطر مرتبط، از جمله عوامل اجتماعی-دموگرافیک و ویژگی های محیطی مورد استفاده قرار گرفت. نتایج مدل نشان داد که معاملات مواد مخدر در مناطق نابسامان اجتماعی، معمولاً با روستاهای شهری و جمعیت شناور مرتبط است. دسترسی فضایی تأثیرات قابل توجهی بر خرید و فروش مواد مخدر داشت. در حالی که جاده اصلی تأثیر منفی نشان داد، مناطقی با جاده های شعبه بیشتر و ایستگاه های اتوبوس تمایل بیشتری به جذب معاملات مواد مخدر داشتند. همچنین در تحقیق خود

۱ Syaiful Rizal & Junaedi

۲ Chen, Liu, Liu, Long, Xu, & Zhou

نشان دادند که برای مبارزه اثربخش با توزیع کنندگان مواد مخدر باید راهبردهای مداخلات پلیس را هدفمندتر نمود.

۴) مبانی نظری و ادبیات تحقیق

۴-۱) نظریه نقاط پر جرم:

در اوایل دهه ۱۹۵۰ دو گیاه‌شناس به نام‌های فیلیپ کلارک و فرانسیس ایوانز^۱ اقدام به ابداع الگویی برای مطالعه گونه‌های گیاهی و جانوری و نحوه توزیع آنها در اقلیم‌های جغرافیایی مجاور نمودند، اما بعدها این روش برای مطالعه الگوهای جرم در مناطق مختلف مورد اقتباس قرار گرفت و یافته‌ها منجر به پیدایش نظریه نقاط پر جرم شد. بر اساس این نظریه، برخی از نقاط از نرخ جرم بیشتری در مقایسه با مناطق مجاور خود برخوردارند. این مناطق تحت عنوان «نقاط جرم خیز یا نقاط پر جرم» مورد اشاره قرار می‌گیرند و با علائم معین در نقشه مشخص می‌شوند. این مناطق به منظور استفاده محققان و تحلیل گران برای بررسی ارتباط بین مناطق جغرافیایی و جرم تعیین می‌شوند. تهیه نقشه حاوی نقاط پر جرم در حال تبدیل شدن به یک ابزار مهم و تأثیرگذار برای انجام مأموریت‌های پلیس است. این نقاط همچنین به توسعه دانش و درک صحیح مناطق مختلف یک شهر و احتمالاً دلایل وقوع جرم در آنها کمک می‌کند. نظریات مختلف جرم شناختی وجود دارند که توضیح می‌دهند که چرا جرم در مکان‌های خاصی رخ می‌دهد و درجایی دیگر واقع نمی‌شود. نظریه‌های مکانی جرم بر وقوع جرم در مکان‌های خاص توجه دارد و تحت عنوان «نقاط روی نقشه» نیز از آنها یاد می‌شود (قالیباف، انصاری زاده، پرهیز، ۱۳۹۸، ص ۲۴-۳۰).

۴-۲) نظریه فضای قابل دفاع:

این نظریه در سال ۱۹۷۲ توسط اسکار نیومن بیان گردید؛ که بر اصول فضای قابل دفاع بر مشارکت و خودیاری مردم تکیه دارد. بر اساس این نظریه وجود چهار عنصر از عوامل ایجاد و تقویت فضاهای قابل دفاع (مانع وقوع جرم) به شمار می‌رود: ایجاد حس قلمرو و مالکیت در فضا، افزایش نظارت طبیعی که به ساکنان اجازه دهد افراد را شناسایی کرده و به وقایع قلمرو خود آگاه شوند، خلق تصویر امن

۱ Hot spots Theory

۲ Philip clark and Francis Evans

۳ Defen sible Space

از محیط اطراف که ساکنان آن را می‌شناسند و از آن مراقبت می‌کنند و اینکه همسایه‌ها باید بخشی از ناحیه امن و بزرگتری باشند که از آن در برابر خطرات حفاظت می‌کنند و بالطبع محله خود را نیز صیانت می‌نمایند. در بحث خرده‌فروشی مواد مخدر می‌توان با جذب منابع و مخبرین و بهره‌برداری از اطلاعات آنها در زمینه شناسایی و برخورد به‌موقع و مناسب با توزیع‌کنندگان شهری نهایت بهره‌برداری را برد(امیریان فارسانی، ۱۳۹۸، ص ۴۵).

۴-۳) نظریه پنجره‌های شکسته ۱:

علت نام‌گذاری این نظریه بر این منطق استوار است که «یک پنجره شکسته و تعمیر نشده نشانه آن است که کسی به آنجا اهمیت نمی‌دهد؛ بنابراین شکستن پنجره‌های بیشتر هیچ هزینه‌ای ندارد»(بکر ۲۰۰۵، در واقع این نظریه از قانون سال ۱۹۷۳ ایالت نیوجرسی با عنوان «قانون محله‌های پاک و امن ۳» نشأت گرفته و بر این تجربه استوار بود که صرف‌نظر کردن از مسائل کوچکی مانند رسم تصاویر مستهجن روی دیوارها و ریختن آشغال روی خیابان در یک محله، احساس انحطاط غیرقابل اصلاحی را القا می‌کند که در نتیجه آن برخی از ساکنین وادار می‌شوند که آن محل را ترک کرده یا بی تفاوتی پیشه کنند. اصول اصلی این نظریه مبتنی بر موارد زیر بود: (۱) بی‌نظمی و ترس از جرم ارتباط قوی با یکدیگر دارند؛

(۲) پلیس، قانون خیابان را اجرا می‌کند و مردم جامعه در بررسی این قواعد شرکت می‌کنند؛ (۳) بر محله‌های مختلف، قواعد متفاوتی حاکم است؛ (۴) بی‌نظمی ناخواسته منجر به فروریختن کنترل‌های اجتماعی می‌شود؛ (۵) محله‌هایی که کنترل اجتماعی در درون آنها درهم شکسته شده، در برابر جرم آسیب‌پذیرتر هستند؛ (۶) ایفای نقش پلیس در حفظ نظم، موجب ظهور مجدد شیوه‌های غیررسمی کنترل جرم می‌شود؛ (۷) بیشتر مسائل از عملکرد تک تک افراد بی‌نظم ناشی نمی‌شود بلکه از گردآمدن شمار زیادی از افراد بی‌نظم حادث می‌شوند؛ (۸) محله‌های مختلف ظرفیت‌های متفاوتی برای مدیریت بی‌نظمی و جرم دارند(علیوردی نیا، جانعلیزاده، پنج تنی، ۱۳۹۵، ص ۴۸).

۱ Broken Window

۲ Baker

۳ Safe and clean neighborhoods Act

۴-۴) نظریه چیدمان فضا ۱:

نظریه دیگری با عنوان چیدمان فضا در دهه ۱۹۸۰، توسط هیلیر و هنسون با نگاهی ریخت شناسانه به شهر، به بررسی روابط بین فضاها پرداخت. نظریه چیدمان فضا به طور ویژه بر آنچه مردم می بینند و درک این امر که توسط دیگران دیده می شوند اشاره دارد. همچنین بیان می کنند که نظارت همسایگان در طول یک مسیر بسیار با اهمیت تر از دیده شدن از هر نقطه از راه یا حتی خانه خود فرد است (اشنایدر ۲ و همکاران، ۲۰۱۷).

۴-۵) نظریه الگوی جرم ۳:

نظریه الگوی جرم، بر بررسی این امر توجه دارد که چگونه مردم و اموال وارد حرکت جرم در زمان و مکان می شوند. نظریه جرم با تلفیق خود با دیدگاه فعالیت روزمره، سه مفهوم اصل را ارائه می دهد: ۱- گره ها؛ ۲- گذرگاه ها؛ ۳- لبه ها.

گره، اصطلاحی در صنعت حمل و نقل است، اشاره به جاهایی دارد که مبدأ یا مقصد سفر مردم هستند. چنین جاهایی می توانند جرم را نه تنها در داخل خود بلکه در اطراف نیز تولید کنند. هر بزهکار در اطراف گره های فعالیت روزمره خود و گذرگاه های بین آنها به دنبال آماج جرم می گردد. خرده فروشان مواد مخدر نیز در پایانه ها و اطراف آن، که محل مبدأ و مقصد مردم هستند فعالیت گسترده ای دارند. بعلاوه گذرگاه هایی که مردم در فعالیت روزمره خود طی می کنند ارتباط نزدیک با محل هایی دارند که در آنجا بزه دیده واقع می شود. این امر دلیل توجه بسیار فراوان نظریه الگوی جرم به توزیع جغرافیایی جرم و آهنگ فعالیت روزمره زندگی است. سومین مفهوم نظریه الگوی جرم (لبه)، اشاره به مرزهای مناطقی دارد که مردم در آن زندگی یا کار می کنند یا به دنبال سرگرمی هستند. برخی از جرائم بیشتر احتمال دارد در لبه ها اتفاق بیافتند؛ زیرا مردم محلات مختلف یکدیگر را نمی شناسند؛ در لبه ها گرد هم می آیند. تمایز بین مجرمین داخل گرا و خارج گرا به درک اهمیت لبه ها کمک می کند، زیرا

۱ Space syntax

۲ schneider

۳ Crime patten Theory

۴ Nodes

۵ Paths

۶ Edges

داخل گره‌ها معمولاً جرم را نزدیک محله‌های خود مرتکب می‌شوند در حالی که بیرون گره‌ها ترجیح می‌دهند که جرم را در لبه‌ها مرتکب شوند. (فلسون و کلارک، ۱۳۹۸، ص ۶).

۵) تاریخچه و دستاوردها UNODC در ایران

۵-۱) تاریخچه

۱۹۹۹-۲۰۰۴: تأسیس دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل در جمهوری اسلامی ایران در ژوئیه ۱۹۹۹ در پی امضای یادداشت تفاهم بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد تأسیس شد. هدف برنامه (برنامه یکپارچه کاهش مواد مخدر) نوروز (۲۰۰۴-۱۹۹۹) مساعدت فنی به کشور ایران در زمینه کاهش عرضه، کاهش تقاضای مواد و حاکمیت قانون بود.

۲۰۰۵-۲۰۱۰: چارچوب برنامه راهبردی

برنامه مساعدت فنی دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران در زمینه مواد مخدر و جرم شامل سه بخش بود: (۱) کاهش عرضه مواد - کمک به دولت در زمینه کاهش قاچاق به داخل، خارج و یا از طریق ایران؛ (۲) کاهش تقاضای مواد - همکاری و توسعه اقدامات پیشگیرانه، درمان و بازتوانی در زمینه سوء مصرف و اچ آی وی/ایدز (۳) حاکمیت قانون - ارتقای حاکمیت قانون از طریق تقویت اقدامات پیشگیرانه از جرم و ایجاد معاضدت قضایی .

۵-۲) دستاوردها

کاهش عرضه مواد مخدر

طی سال های گذشته دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، کیت های کنترل پیش سازهای مواد مخدر، سگهای مواد یاب و خودرو های مخصوص حمل سگ های موادیاب را برای کارشناسان ایرانی فراهم کردند. جلسات آموزشی تخصصی نیز برای کارشناسان فراهم شد. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد جهت کمک به دولت در بهبود کنترل در فرودگاه، دستگاه های اسکن بدن را خریداری نمود و در بسیاری از فرودگاه ها نصب نمود و جهت تقویت ظرفیت های بازرسی

مبتنی بر اطلاعات، حمایت فنی و دبیرخانه ای خود به واحد برنامه ریزی مشترک که در تهران در چارچوب ابتکار سه جانبه تأسیس شد را آغاز کرد.

فعالیت های کاهش عرضه دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به معنای افزایش هرچه بیشتر ظرفیت کشوری در مبارزه با مواد مخدر و تقویت همکاری های فرامرزی می باشد. تمرکز فعالیت های کنترل قاچاق از لحاظ جغرافیایی در مرزهای شرقی در نواحی مجاور آن شامل مسیرهایی از شرق به سمت مرکز ایران است. در سال ۲۰۰۸ مقامات ایرانی طرحی را که توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد تهیه شده بود را به اجرا گذاشتند. این طرح آزمایشی شامل استفاده از کیت های کنترل پیش سازها و مواد مخدر برای آزمایش در محل بود. تجهیزات کشف مواد با توجه به معیارهای مورد نظر ایران انتخاب و به کار گرفته شد. این در حالی صورت گرفت که از محدودیت های تحریم های بین المللی نیز تبعیت می شد. تعداد ۳۰ قلابه سگ مواد یاب نیز خریداری شد و در حین سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ در عملیات مبارزه با قاچاق مورد استفاده قرار گرفتند. آموزش فشرده ویژه ای جهت پشتیبانی از این امر نیز صورت گرفت. در دسامبر ۲۰۱۰ پنج وسیله نقلیه ویژه حمل و نقل سگ ها در اختیار پلیس مبارزه با مواد مخدر قرار گرفت. بخش دوم این برنامه با تمرکز بر نواحی غربی و شمالی ایران به مجرد تأمین تعهدات دولتی و حمایت های مالی آماده اجرا است.

در بخش کاهش عرضه، جمهوری اسلامی ایران در جهت بهبود توانمندی کنترل فرودگاه ها فعالیت هایی انجام می دهد. جهت تکمیل این تلاش دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد تجهیزات اسکن بدن را در فرودگاه های تهران، مشهد و کرمان نصب نموده است. با در نظر گرفتن موقعیت فرودگاه ها در سطح دنیا تجهیزات بسیار پیچیده ای با مشخصات مورد نظر ایران و جهان لازم است. این فرآیند شامل خرید، نصب و آموزش کارکنان می باشد.

همکاری های فرامرزی در حوزه کاهش عرضه، عمدتاً به کشورهای همسایه افغانستان و پاکستان مربوط می شود. در زمینه ابتکارات سه جانبه و در پی توافقات حاصله توسط وزرای مربوطه در اکتبر ۲۰۰۹ سه کشور تصمیم گرفتند تا دفاتر رابط مرزی را تأسیس نمایند. دفاتر مشابهی نیز در دو طرف مرزها تأسیس خواهد شد که نیروهای مجری قانون نهادهای مربوطه در آنها مستقر خواهند شد. در جمهوری اسلامی ایران، این آژانس ها عبارتند از: پلیس مواد مخدر ANP (آژانس سرپرست)، پلیس مرزی و گمرک. دفاتر مرتباً با هم ارتباط دارند و عملیات های مشترک را در صورت لزوم با هم هدایت می کنند.

کاهش تقاضای مواد مخدر

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد با تسهیل سفرهای مطالعاتی به چندین کشور، امکان آشنایی کارشناسان ارشد ایرانی با سیاست های مناسب و عملکرد مطلوب در زمینه ی کنترل مواد مخدر را فراهم می کند. عملکرد دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در زمینه ی کاهش تقاضای مواد، درمان و کنترل اچ آی وی از طریق ظرفیت سازی و پشتیبانی، برنامه های کشوری بیشتری در پی داشته است. همکاری جنوب- جنوب از طریق تسهیل تجارب در رابطه با معنادان تزریقی در محیط هایی چون جامعه و زندان ها افزایش یافته است.

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به ارتقای پیشگیری اولیه در محیط های مهم اجتماعی، مانند محل کار و نظام آموزشی و سیستم زندان، کمک کرده است. نتیجه آن جمع آوری بسته ای مناسب برای پیشگیری از مواد بود که در بین سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ در تمامی محیط های مذکور به صورت آزمایشی مورد استفاده قرار گرفت.

پروژه های کنترل اچ آی وی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد قطعاً به بهبود سطح برنامه های اچ آی وی کشوری و معرفی عملکردهای شناخته شده در سطح بین المللی چون درمان نگهدارنده با متادون (MMT) و تعویض سرنگ و سوزن کمک کرده است. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد بسیار علاقه مند است تا برنامه ها و تصمیمات آگاهانه و سیاست گذاری در مورد مواد مخدر را تسهیل نماید. برای نیل به این مقصود در سال ۲۰۰۷ این دفتر سفر مطالعاتی را به سوئد و سوئیس برای مقامات ارشد کنترل مواد مخدر در جهت آشنایی و مشاهده دو شیوه عمل مختلف در زمینه کاهش تقاضای مواد ترتیب داد. دو سفر مطالعاتی به اسپانیا و ایرلند نیز در سال ۲۰۱۰ انجام شد و فرصت آشنایی با شیوه ها و عملکرد های مناسب در عرصه پیشگیری از مواد مخدر برای کارشناسان ارشد ایرانی به وجود آمد. سیاست گذاری به پایگاه داده مناسب نیازمند است. اخیراً دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد با ستاد مبارزه با مواد مخدر در مورد کار مشترکی به توافق رسیدند و آن تطبیق داده های تحقیقاتی موجود در زمینه مصرف مواد و عملکرد کشور در برابر آن می باشد. اطلاعات در مورد مواد مخدر جدید نو ظهور در بازار های بومی کشور نیز برای سیاست گذاری درست، حائز اهمیت است. طی مدت زمانی که این گزارش تهیه می شود، دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد تحقیقات و مطالعات قانونی برای آگاهی از میزان خلوص، ناخالصی ها و دیگر ویژگی های اکستازی (MDMA) و کراک (کریستال) هروئین را مورد حمایت قرار داده است. هردو ماده مخدر در جمهوری اسلامی ایران به وفور در دسترس بوده و مصرف بالایی دارند.

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به ارتقاء مهار اولیه مواد مخدر در مکان های کلیدی جامعه مانند محیط کار، نظام آموزشی و تربیتی و زندان ها کمک نمود. اطلاعات جمع آوری شده در خصوص رویکرد های رایج در زمینه پیشگیری، تجربه های موفق و آموخته های حاصل از تجربیات بین المللی و کشوری مطابقت دارد. در نهایت به شکل گیری بسته پیشگیری از مواد مخدر انجامید، که در تمامی محیط های مذکور طی سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ به طور موفقیت آمیز مورد آزمایش قرار گرفت. طی بررسی مشترکی که در مارس ۲۰۱۰ انجام گرفت، ستاد مبارزه با مواد مخدر نظر خود را مبنی بر گسترش استفاده از این بسته ها در تمامی کشور بیان کرد. در همین حین در بهبود ظرفیت ملی در جهت کنترل و ارزیابی فعالیت های پیشگیرانه توافقاتی صورت گرفت.

پروژه های کنترل اچ آی وی دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد قطعاً به بهبود سطح برنامه های اچ آی وی کشوری و معرفی عملکرد های شناخته شده در سطح بین المللی چون درمان نگهدارنده با متادون (MMT) و تعویض سرنگ و سوزن کمک کرده است. بعلاوه دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد با همکاری نزدیک با همتایان بین المللی مؤلفه های برنامه را در عرصه های زیر بهبود بخشیده است: اچ آی وی و رسانه جمعی، مشاوره داوطلبانه و تست اچ آی وی (VCT) در سازمان های غیر دولتی (NGO) و محیط زندان ها، ظرفیت سازی برای کارکنان خدمت رسانی میدانی، حمایت یابی با هدف انگل زدایی و تبعیض علیه مصرف کنندگان و افرادی که با اچ آی وی زندگی می کنند، ارزیابی عوامل آسیب پذیری مبتنی بر جنسیت مربوط به اچ آی وی برای کسانی که با افراد مصرف کننده مواد رابطه جنسی دارند، و ایجاد یک بسته آموزشی پیشگیری از انتقال اچ آی وی میان گروه هایی که در معرض خطر هستند.

سازمان های غیر دولتی ایران نقش مهمی در کاهش تقاضای مواد، شامل درمان و کنترل اچ آی وی دارند. آموزش فنی توسط دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد برای ۹۰ مرکز گذری ارائه شد که نیمی از کل مراکز موجود در سراسر کشور می باشد. با در نظر گرفتن مشکلات فراوان NGO ها در رابطه با اداره و ماندگاری خود، آموزش هایی جهت مهارت های مدیریتی و برنامه ریزی کلی به آنها ارائه شد. این آموزش مشتمل بر تکنیک های تأمین منابع مالی، مشارکت اجتماعی و کارهای داوطلبانه بود. همچنین زمینه برای ارتباط هر چه بیشتر سازمان های غیر دولتی با یکدیگر فراهم شد که موجب تسهیل رویکردی جمعی و هماهنگ در هنگام سروکار داشتن با نهادهای دولتی و شرکای دیگر خواهد شد.

فعالیت های پیشگیرانه و درمانی ، فقط محدود به شرکای سازمانی نشده است. اطلاع رسانی خطاب به عامه مردم با این پیام مبنی بر اینکه فعالیت های کاهش تقاضای مواد مخدر، بر پوستر ها و سایر

اطلاعات علمی محور تهیه شده از سوی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و سمینارها و نشست ها متکی است.

جمهوری اسلامی ایران خود را به عنوان مرکز نوآوری برای برنامه های کاهش آسیب در منطقه و در مرزهای جهان اسلام تثبیت نموده است. طیف برنامه ها از تعویض سوزن و درمان های جایگزین تریاک تا پیشگیری و مراقبت از اچ آی وی را در بر می گیرد. در حیطه موضوع پیچیده و مهم کاهش تقاضا، نزدیکی کشورها بسیار ضروری است. در پی نشست منطقه ای کاهش آسیب که در اکتبر ۲۰۰۸ انجام شد، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد سفرهای مطالعاتی برای مقامات وزارت بهداشت به کشورهایی چون لبنان، مصر، چین و مالزی ترتیب داد. طی همکاری با سازمان بهداشت جهانی (WHO) آموزش هایی نیز در سال ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ برای کار آموزان پاکستانی و افغان ارائه شد.

گزارش ارزیابان مستقل بر فعالیت های دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در حوزه کاهش تقاضای مواد در می سال ۲۰۱۰ منتشر شد. در این گزارش دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به عنوان دارنده نقشی منحصر به فرد در حمایت از سیاست ها و برنامه های کاهش تقاضای مواد در جمهوری اسلامی ایران معرفی شد. پروژه های ارزیابی شده، در رسیدن به اهداف کمی و کیفی و بهبود فعالیت های پیشگیرانه، همچنین حمایت یابی از کاهش تقاضای مواد و توانمند سازی سازمان های غیر دولتی و به همین ترتیب شبکه سازی منطقه ای و کشوری، بسیار موفق ارزیابی شدند. طیف گسترده ای از مشارکت های ضروری ایجاد شد و فعالیت ها و برون دادهای مؤثری حاصل شد. توصیه این گزارش بر ادامه راهبردهای اصلی پروژه های پیشگیری از مواد مخدر و حمایت یابی؛ توجه هرچه بیشتر به مسائل درمان و بازپروری؛ به همین ترتیب ظرفیت سازی و تبادل نظر هر چه بیشتر در سطح منطقه ای و بین المللی، از طریق همکاری جنوب بهبود می یابد.

حاکمیت قانون

بخش عدالت کیفری و پیشگیری از جرم دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، تعدادی کارگاه، سمینار و سفرهای تحقیقاتی و آموزشی را در زمینه جرائم سازمان یافته، پولشویی و معاضدت قضایی ترتیب داده است. بعلاوه دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد امکان حضور در کنفرانس ها و نشست های بین المللی با هدف مشخص نمودن عرصه های جدید مورد نظر که مستقیماً با جرائم سازمان یافته فرا ملی، پولشویی و معاضدت قضایی در ارتباط می باشد، را تسهیل می نماید. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، به قوه قضاییه و دیگر همتایان داخلی در روند

تأسیس واحد اطلاعات مالی مساعدت فنی نموده و امکان مبارزه با پولشویی و حمایت مالی تروریسم را فراهم کرده است. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران همواره در جهت اجرای کنوانسیون های سازمان ملل طبق تعهداتش عمل می کند. از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۶ این دفتر دو پروژه با هدف مساعدت در تحقق اهداف، دومین طرح اصلاح قضایی کشور ایران در سال های (۲۰۰۴ تا ۲۰۰۹) را آغاز کرد. طرحی که با همکاری قوه قضاییه ایران تنظیم و فعالیت های آن نیازمند جلب نظر حامیان مالی بود. در سال ۲۰۰۷ پروژه بزرگ سومی آغاز به کار کرد و هدف آن افزایش ظرفیت جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با جرائم سازمان یافته و پولشویی و ارتقاء معاضدت قضایی بود. طی نشست که در جولای ۲۰۰۴ توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد حمایت شده بود، فرصت یادگیری از تجارب اصلاحات قضایی که اخیراً در سنگاپور انجام شده بود برای قضات ارشد ایرانی فراهم شد. سال بعد سفری مطالعاتی به ستاد مرکزی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، انجام گرفت که طی آن سفر، مقامات قضایی عالی رتبه و سیاست گزاران حقوقی با ابعاد ساختاری و اجرایی اصلاحات قضایی آشنا شدند و پس از آن، گارگاه آموزشی نیز در مورد بهترین فعالیت های بین المللی صورت گرفته در رابطه با مدیریت و یکپارچگی قضایی با حضور ۳۵ تن از کارمندان عالی رتبه قضایی برگزار شد. در سال ۲۰۰۷ کنفرانس بین المللی در رابطه با کاهش استفاده از حبس با هدف ارتقاء جایگزین های زندان در تهران برگزار شد. شرکت کنندگان را نمایندگان از سازمان زندان ها، قوه قضاییه و سازمانهای غیر دولتی فعال در سیستم زندان ها تشکیل می دادند. اگرچه لایحه جایگزین های زندان سال گذشته در مجلس مطرح شد ولی همچنان مسکوت مانده است. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد با همکاری یونیسف کارگاه های تخصصی را در سال ۲۰۰۸ در رابطه با ایجاد نظام اطلاعات عدالت کیفری نوجوانان نیز برگزار کرد. این ابتکارات با ترجمه و توزیع خلاصه ای از معیار های سازمان ملل و استانداردهای پیشگیری از جرم و عدالت کیفری و دیگر مطالب مرجع در زمینه ابزارهای حقوقی بین المللی و بهترین عملکردها تکمیل گردید.

در جهت ارتقاء دسترسی عموم به اطلاعات، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به تأسیس "مرکز ۱۲۹" مرکز تلفنی مشاوره حقوقی که به صورت رایگان در اختیار عموم مردم است، کمک نمود. این مرکز از سال ۲۰۰۵ آغاز به کار نموده و در سال به طور متوسط پاسخگوی حدود یک میلیون نفر می باشد. در جهت بهبود خودکارسازی سیستم قضایی، چهار تحقیق تطبیقی در مورد جایگاه قانون با هدف شناسایی راه های گریز از قانون برای ایجاد شبکه سامانه دادگاه الکترونیک، انجام گرفت. متعاقباً در سال ۲۰۰۸ اطلاعات و فناوری ارتباطات و آموزش لازم جهت تأسیس دادگاه الکترونیک در تهران به

صورت آزمایشی فراهم گردید. تسهیلات آنلاین نیز جهت دسترسی به آرشیو دادگستری کل استان تهران شامل تمام مجازات ها فراهم شد.

فعالیت های مبارزه با فساد از سال ۲۰۰۶ با ارزیابی جایگاه ابتکارات مبارزه با فساد و نقش قوه قضاییه آغاز شد؛ نتیجه آن تنظیم راهبرد پیشگیری و مبارزه با فساد در جمهوری اسلامی ایران بود که در پی آن در سال ۲۰۰۷ پروژه دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد آغاز و تصویب کنوانسیون مبارزه با فساد UNCAC و التزام دولت به اجرای فعالیت های مربوطه صورت پذیرفت و این بخشی از استراتژی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد برای ترغیب دولت ایران برابر تصویب ابزارهای مهم حقوقی بین المللی در زمینه جرایم سازمان یافته و پولشویی است. در ژانویه ۲۰۰۸ لایحه مبارزه با پولشویی در مجلس ایران تصویب شد. در سپتامبر ۲۰۰۹ جمهوری اسلامی ایران موفق به تأسیس مرکز آموزشی رایانه ای در زمینه پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مبتنی بر نرم افزار دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد شد. وظیفه اصلی این مرکز آموزش کلیه کارآموزان در بخش های دولتی و خصوصی بود. در سال ۲۰۱۰ طی سه واحد درسی ارائه شده ۵۰ مسئول شامل بانک مرکزی تحت آموزش قرار گرفتند. در دسامبر ۲۰۰۹ آیین نامه مبارزه با پولشویی قوه مجریه رسماً اعلام شد و در فوریه ۲۰۱۰ واحد اطلاعات مالی ایران با مساعدت فنی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد تأسیس گردید و مرکز آموزشی مذکور به آن ملحق شد. آغاز به کار واحد اطلاعات مالی از دستاورد های برجسته به شمار می آید. نمایندگان عالی رتبه ای از قوه قضاییه، وزارت امور خارجه، وزارت کشور، وزارت اطلاعات، بانک مرکزی و هیأت های دیپلماتیک در این رخداد شرکت کردند. این واحد به صورت مستقل تحت نظارت وزارت اقتصاد و امور دارایی و با همکاری قوه قضاییه داد و ستد های مشکوک را بررسی و مجرمین را تحت پیگرد قرار می دهند. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و واحد اطلاعات مالی (FIU) در ژانویه ۲۰۱۰ برنامه "FIU" را جهت ارتقاء همکاری های بین المللی با آژانس های همتایشان در دیگر کشور ها آغاز کردند. یادداشت تفاهمی با ارمنستان در می سال ۲۰۱۰ به امضاء رسید. توافقات مشابهی نیز با کشور های افغانستان، پاکستان، ترکیه و به همین ترتیب چندین کشور اروپایی، آسیایی و آمریکای جنوبی در حال بررسی است. در جولای ۲۰۱۰ دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به برگزاری اولین نشست سه جانبه میان نمایندگان واحد اطلاعات مالی افغانستان، ایران و پاکستان مساعدت نمود. تبادل نظرات انجام گرفته بسیار امیدوار کننده بوده و عرصه جدیدی از همکاری ها را میان قوه های قضاییه افغانستان، ایران و پاکستان به واسطه این ابتکارات سه جانبه دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد فراهم نمود. این نشست مبانی همکاری های

اجرایی در زمینه مبارزه با جریان پول های غیر قانونی، تولید و قاچاق مواد مخدر و برای امضاء توافق نامه های همکاری در مورد تمامی ابعاد اطلاعات مالی و سفرهایی در سطوح فنی را تبیین می نماید.

با شروع پروژه در اکتبر ۲۰۰۷ دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد سمینارها و کارگاه هایی را در جهت آشنایی مقامات ایرانی با اهداف و محتوای کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته، برگزار نمود. در پی آن اولویت های چون محافظت از شهود، قاچاق و خرید و فروش غیر قانونی آثار هنری و عتیقه جات و تصویب نهایی کنوانسیون تعیین گردید. البته کنوانسیون هنوز به تصویب نرسیده است اما دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد مسئولان امور بین الملل و تدوین لوایح قوه قضاییه ایران را در خصوص آگاهی از اقدامات دیگر کشورها و اطمینان از اینکه قانون کشورشان با شرایط کنوانسیون مطابقت دارد، کمک و یاری نمود. ایجاد پایگاه داده جدید پیرامون جرایم سازمان یافته از جمله موارد مهم و ضروری برای افزایش ظرفیت کشور و تبادل اطلاعات با مقامات قضایی دیگر کشورها می باشد. مطالعه و تحقیق برای تأسیس چنین پایگاه داده ای از سوی کارشناسان دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد توصیه می شود. نتایج مهم حاصله به قوه قضاییه ایران در می سال ۲۰۰۹ ارائه شد. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد دریافته است که پایگاه داده مذکور در حال طرح و تنظیم توسط کارشناسان قوه قضاییه است و از اصول و قواعد فنی طرح اصلی پیروی می کند.

بین سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ سمینارهای موضوعی و سفرهای تحقیقاتی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد ارتباط میان دست اندرکاران ایرانی و مسئولان قوه قضاییه را در این راستا در کشور های دیگر ممکن ساخت. درسفر به ایتالیا بازدید کنندگان در مورد معاضدت قضایی در رابطه با جرایم سازمان یافته آموزش دیدند، در حالی که در سفر تابلند در مسائل مربوط به مواد مخدر بیشتر تأکید شد، سفر به اتریش در خصوص همکاری های کشورهای اروپایی و ارتباط آنها با قانون و عملکرد اسلامی بود. در فوریه ۲۰۱۰، دوره آموزشی پیرامون عملکرد و مدیریت معاضدت قضایی و ابزار معاضدت قضایی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد که اخیراً در واحد اطلاعات مالی مورد استفاده قرار می گیرد و در دفتر امور بین الملل قوه قضاییه در دست تحقیق و بررسی است، در دفتر مرکزی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در وین برگزار شد. در این میان از قوه قضاییه انتظار می رفت که مرجع مرکزی را رسماً در رابطه با معاضدت قضایی سریعاً معرفی نمایند. نهایتاً با مساعدت این دفتر، جمهوری اسلامی ایران توانست توافق نامه ای که از مدت ها پیش در زمینه معاضدت قضایی با ایتالیا صورت گرفته بود را مجدداً احیاء نماید و این در حالی بود که در ۱۰ آگوست ۲۰۱۰ یادداشت تفاهمی هم در زمینه مسائل قضایی با تابلند امضاء شده بود.

۶) روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، تحقیقی کاربردی است. به لحاظ ماهیت و رویکرد روش‌شناختی نیز تحقیق پیش‌روی، از نوع مطالعات کیفی که به روش تحلیل محتوای مضمونی انجام شد. هدف پژوهش حاضر نقش دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر (UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران است، لذا روش‌شناسی کیفی به منزله روش غالب انتخاب شد. به دلیل تناسب روش‌شناسی کیفی برای کشف پیچیدگی‌ها و زوایای پنهان یک پدیده، برای تفسیر نقش دفتر مقابله با جرم و مبارزه با مواد مخدر (UNODC) با نهاد های ملی جمهوری اسلامی ایران از روش‌شناسی کیفی بهره گرفتیم.

۷) یافته‌ها

۷-۱) چرایی و چگونگی تأسیس دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC)

پس از جنگ جهانی اول و تاسیس جامعه بین الملل و تدوین میثاق جامعه ملل، بار دیگر زمینه همکاری بین‌المللی برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر فراهم شد. در سال ۱۹۲۱ کمیته ای برای بررسی قاچاق تریاک و دیگر مواد مخدر تشکیل شد که کمیته مشورتی تریاک نام گرفت. در ادامه این اقدامات، کنفرانس بین‌المللی در خصوص مواد مخدر با شرکت نمایندگان ۳۶ کشور در سال ۱۹۲۴ در ژنو برگزار شد. در این نشست، راهکارهایی برای کشف منشأ غیرقانونی مواد مخدر و مبارزه با قاچاقچیان بین الملل، پیش‌بینی و یک نظام بین‌المللی برای جمع‌آوری اطلاعات تولید، صادرات و واردات مواد مخدر تعیین شد. در سال ۱۹۳۱ کنفرانس دیگری در ژنو تشکیل شد و کنوانسیون منع تولید و توزیع مواد مخدر با حضور ۵۴ کشور از جمله ایران در ۳۴ ماده به تصویب رسید. در سال ۱۹۳۶ کنوانسیون دیگری به نام کنوانسیون سرکوب قاچاق غیرقانونی مواد خطرناک تصویب شد.

در سال ۱۹۶۱ تعدادی از کشورها با هدف جمع‌بندی کنفرانس‌ها، کنوانسیون‌ها و پروتکل های قبلی، جلساتی تشکیل دادند که به انعقاد کنوانسیون واحد مواد مخدر منجر شد و برای تسهیل در امور، هیات بین‌الملل کنترل مواد مخدر نیز تشکیل شد. در سال ۱۹۷۱ کنوانسیون مواد روان‌گردان در وین امضا شد که مواد مخدر جدیدی را که در جهان مورد استفاده قرار می‌گرفت و تحت نظارت کنوانسیون ۱۹۶۱ قرار نداشت، دربر گرفت. در سال ۱۹۸۸ گام مهم دیگری برداشته شد و کنوانسیون علیه قاچاق

مواد مخدر و مواد روان گردان به تصویب رسید که مهمترین کنوانسیون بین المللی درباره موادمخدر و جرایم سازمان یافته و همکاری و مشارکت بین الملل تلقی می شود.

همه این اقدامات نشان می دهد، مواد مخدر، معضل تمام مردم جهان است و همه کشورها با وجود تفاوت های فرهنگی، مذهبی، اجتماعی و ساختار سیاسی و حکومتی با این معضل درگیر هستند. برای مقابله با این معضل؛ سیستم کنترل بین المللی مواد مخدر تحت مجموعه ای از معاهدات و کنوانسیونها قرار دارد که توسط سازمان ملل متحد تصویب شده است. در این زمینه، سازمان ملل متحد برای هماهنگ کردن تلاش های بین المللی مبارزه با قاچاق مواد مخدر، کمک به پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در جهان و نظارت و کنترل برکشت، تولید و توزیع مواد مخدر با هدف مصرف دارویی در کشورها، پیگیری و نظارت بر اجرای کنوانسیونها و معاهدات بین المللی، نهادهایی را تاسیس کرده است. در میان این نهادها، نهادهای کنترلی - نظارتی سازمان ملل متحد اصلی ترین تشکلی است که بر نحوه اجرای مفاد معاهدات و کنوانسیونهای بین المللی تهیه شده توسط سازمان ملل متحد، نظارت می کند. این نهاد، وظیفه هدایت و کنترل بین المللی مواد مخدر را برعهده دارد بر روند تولید، مصرف و قاچاق موادمخدر نظارت می کند، پیگیری اجرای معاهدات بین المللی کنترل مواد مخدر است و مرکز جهانی تخصصی و اطلاعاتی کنترل بین المللی مواد مخدر به شمار می رود. همچنین در این زمینه می توان به دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (United Nations Office on Drugs and Crime)، به اختصار (UNODC)، اشاره کرد که در سال ۱۹۹۷ توسط دبیر کل سازمان ملل متحد با هدف کنترل مواد مخدر، پیشگیری از جرم و مقابله با تروریسم جهانی تأسیس شد.

۷-۲) فعالیت های دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد

فعالیت تحقیقی و تحلیلی در افزایش دانش و فهم مسائل مربوط به مواد مخدر و جرم و گسترش مبانی عینی سیاست گذاری و تصمیمات عملیاتی؛

فعالیت هنجاری در کمک به دولت ها برای تصویب و اجرای معاهدات بین المللی ذی ربط، توسعه قوانین داخلی درباره مواد مخدر، جرم و تروریسم و تدارک خدمات ستادی و اساسی برای نهادهای تصمیم گیرنده و پیمان محور؛ پروژه همکاری فنی ناحیه محور برای ارتقاء ظرفیت دولت های عضو در مبارزه علیه مواد مخدر، جرم و تروریسم فعالیت های قانونی در جهت کمک رسانی به تصویب و اجرای معاهدات بین المللی مربوطه، توسعه قوانین داخلی در زمینه مواد مخدر، جرم و تروریسم همچنین نظارت دبیر کل و خدمات بنیادی به هیئت معاهده ای و هیئت های حاکمه؛ تحقیق و فعالیت های تحلیلی در جهت افزایش

دانش و شناخت در زمینه مسائل مربوط به مواد مخدر و جرم و گسترش مبانی عینی برای تصمیم‌گیری‌های سیاسی و عملیاتی.

۷-۳) دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در ایران

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد به این نتیجه رسیده است که باید در سطح جهانی با معضل مواد مخدر مبارزه کرد و سازمان ملل متحد سعی می‌کند کشورهایی را که در مسیر عبور کاروان‌های مواد مخدر قرار دارند تجهیز کند. در این زمینه دفتر، این سازمان را در ایران تأسیس کرده است. وضعیت مواد مخدر در منطقه و موقعیت استراتژیکی - ترانزیتی ایران به گونه ای است که اگر یک سال مبارزه با مواد مخدر در ایران متوقف شود، موادی به اندازه ۴ سال مصرف کشورهای بریتانیا، فرانسه و ایتالیا از طریق ایران به اروپا می‌رسد. شایان ذکر است دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در ایران بر ارائه خدمات کیفی و علمی مدار به کشور پیرامون، سه موضوع مدیریت مرزی و قاچاق غیرقانونی، کنترل اچ آی وی و کاهش تقاضای مواد مخدر و پیشگیری از جرم و عدالت کیفری تأکید دارد. علاوه بر این، این دفتر به عنوان طرف گفتگو همکاری‌های بین مرزی منطقه ای میان کشورهای افغانستان، ایران و پاکستان را ارتقاء می‌دهد تا با چالش‌های جرائم سازمان یافته و قاچاق مواد مخدر به‌طور جدی برخورد شود.

۷-۴) برنامه کشوری

برنامه همکاری اجرایی در جمهوری اسلامی ایران

دفتر کشوری مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در ژوئن ۱۹۹۹ در جمهوری اسلامی ایران (تهران) افتتاح گردید. طی این سالها این دفتر با همکاری دولت، ذینفعان جامعه مدنی و سایر دست اندرکاران، در زمینه کاهش تاثیر مواد مخدر غیرقانونی و جرم در کشور مشارکت داشته است. در سال ۲۰۱۰ دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و دولت جمهوری اسلامی ایران در پی رایزنی با اعضای گروه "دابلین کوچک" و نماینده اتحادیه اروپا در تهران به صورت مشارکتی طرح برنامه ای چند جانبه در زمینه مساعدت فنی و همکاری در زمینه مواد مخدر و جرم را برای دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ تدوین نمودند. هدف برنامه جدید کشوری دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد حمایت از تلاش های ملی در زمینه مواد مخدر و جرم از دو طریق است: یکی ترویج استانداردهای سازمان ملل متحد و بهترین عملکردهای بین المللی و دیگری تسهیل همکاری های دوجانبه، منطقه‌ای و بین المللی با جمهوری اسلامی ایران.

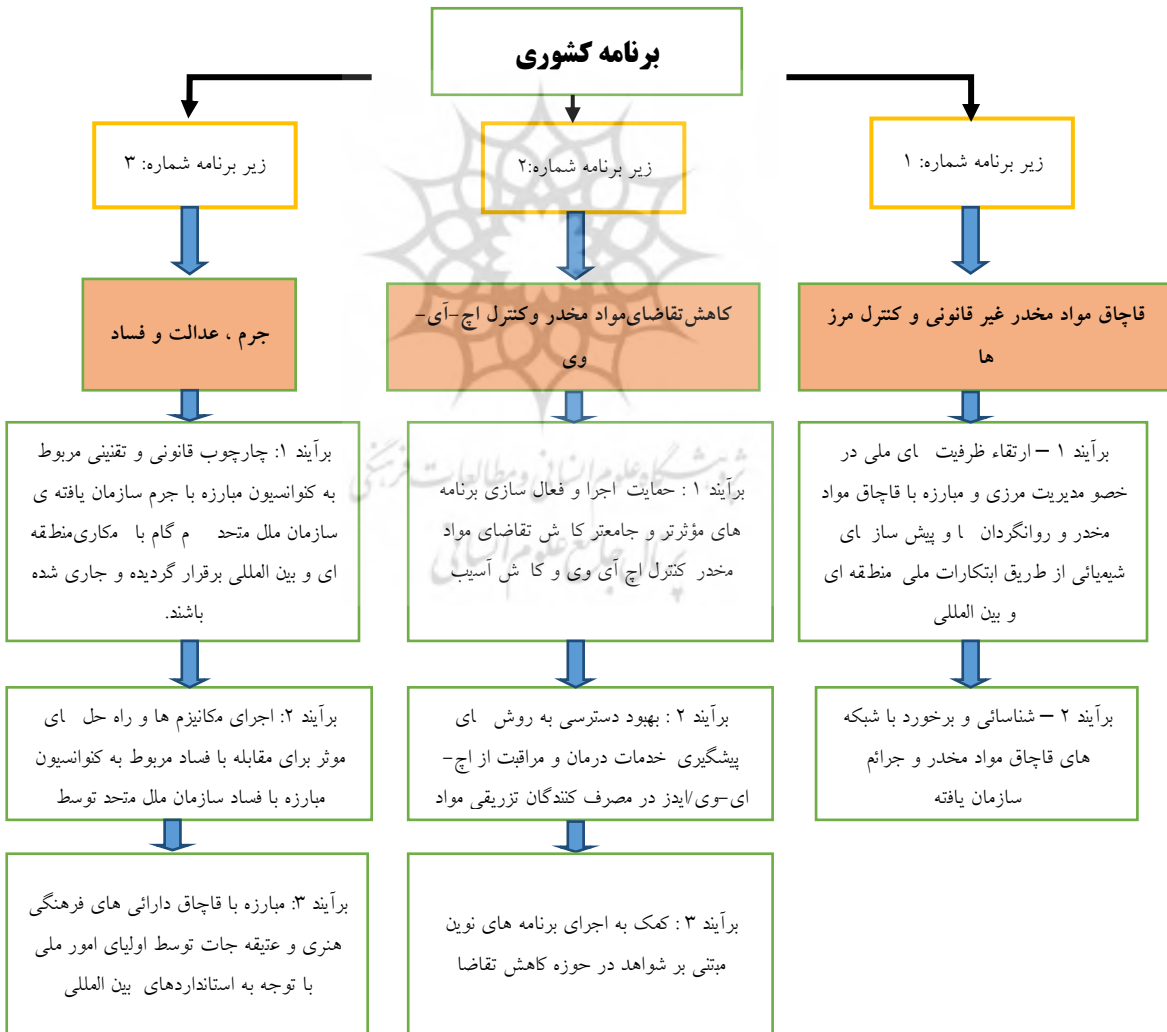
حوزه فعالیت برنامه کشوری دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد برای جمهوری اسلامی ایران:

زیر برنامه شماره (۱) قاچاق مواد مخدر غیر قانونی و کنترل مرزها

زیر برنامه شماره (۲) کاهش تقاضای مواد مخدر و کنترل اچ-آی-وی

زیر برنامه شماره (۳) جرم ، عدالت و فساد

در هر یک از زیر برنامه ها، برآیندهایی پیش بینی شده است که هر یک بر اساس چندین برون داد و فعالیت که با همکاری دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر شرکا در زمینه های مختلف کاری به اجرا درخواهند آمد طراحی شده اند.

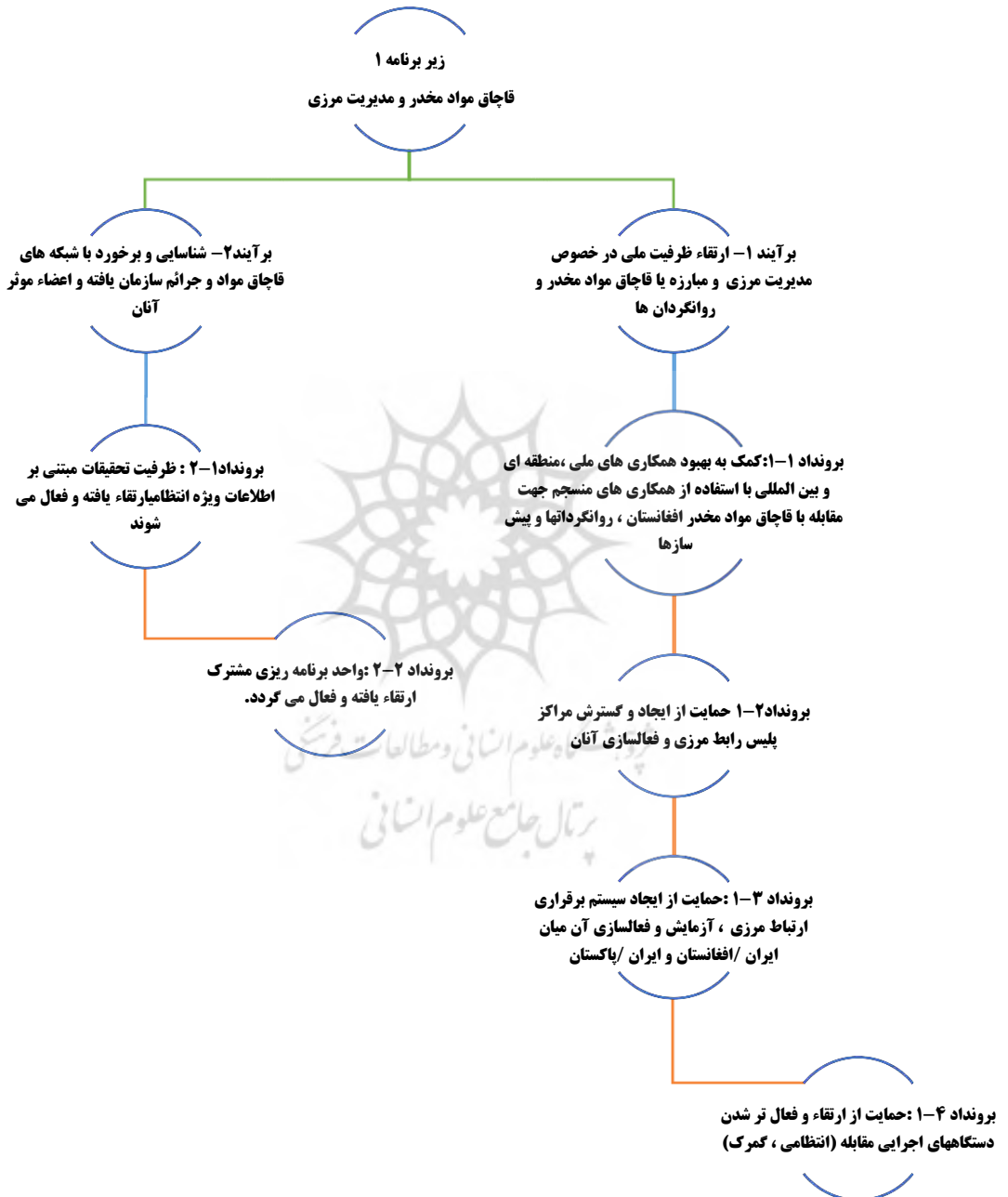
شکل (۱) زیر برنامه شماره ۱ - قاچاق مواد مخدر غیر قانونی و کنترل مرزها

موقعیت جغرافیایی جمهوری اسلامی ایران، خصوصاً مرزهای پرمنفذ شرقی با افغانستان و پاکستان، ایران را به گذرگاه اصلی مواد مخدر تبدیل کرده است. این مرز طویل ۴۵۸۱ کیلومتری از بیابان های خشک و مناطق کوهستانی تشکیل شده است. هرچند بنابر گزارشها ۲۱۰۰۰ پلیس مبارزه با مواد مخدر و پلیس مرزی برای کنترل این مناطق به کار گرفته شده‌اند، چالش‌های مشهودی برای کنترل این محدوده وجود دارد. قاچاق مواد مخدر غیرقانونی برای توسعه اقتصادی و امنیت جمهوری اسلامی ایران یک معضل عمده بشمار می‌آید. علاوه بر قاچاق هروئین و تریاک، کشور با مشکلات جدیدی چون گرایش نوظهور به تولید و قاچاق محرک های نوع آمفتامین روبرو است. بین سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ افزایش ناگهانی و گسترده در کشفیات متامفتامین کریستال با خلوص بالا (شیشه) ثبت شده است.

ساختار زیر برنامه ۱

تحت زیربرنامه اول ، ظرفیت کنترل مرزها و ظرفیت کشور در جلوگیری از مواد مخدر غیرقانونی و پیش‌سازهای شیمیایی از طریق ارائه مساعدت فنی و همکاری با مقامات مربوطه افزایش خواهد یافت. همکاری های دو جانبه، بین المللی و منطقه‌ای، تحت این زیربرنامه، در چارچوب ابتکارات منطقه‌ای و بین المللی موجود تقویت خواهند شد. مقامات کشوری نیز در راستای تسهیل اجرای ابتکار سه جانبه میان نیروهای مبارزه با مواد مخدر سه کشور افغانستان ، ایران و پاکستان خصوصاً در سه حوزه ، تأسیس دفاتر مرزی ، تبادل اطلاعات / اطلاعات ویژه مبتنی بر تحقیقات و راه اندازی سیستم ارتباط بین مرزی ، پشتیبانی ویژه دریافت خواهند کرد. با توجه به موقعیت استراتژیک کشور ، گفتگو و تبادل با جامعه گسترده‌تر مبارزه با مواد مخدر نیز تحت زیر برنامه ۱ ارتقاء خواهد یافت.

زیربرنامه ۱) شامل دو برآیند است که از طریق اجرای شش پرونداد کلیدی اجرا خواهد شد.

زیر برنامه ۲: کاهش تقاضای مواد مخدر و کنترل HIV

با دارا بودن ۱/۲ میلیون جمعیت معتاد به مواد مخدر افیونی، معادل ۲.۶۲ درصد جمعیت ۴۶ تا ۵۱ سال، جمهوری اسلامی ایران یکی از کشورهای است که به شدت از مشکل اعتیاد رنج می برد. رواج مواد مخدر در برخی از زیر جمعیت ها مثل زنان و جوانان دلیل دیگری برای نگرانی است. شیوع اچ ای وی در بین مصرف کنندگان تزریقی و غیر تزریقی ۵۱ درصد از طریق استفاده از سوزن مشترک و بین ۳ تا ۶ درصد از طریق روابط جنسی است. آخرین ارقام مربوط به موارد ثبت شده اچ ای وی و ایدز بیش از ۲۱۰۰۰ مورد شناسایی شده را گزارش می دهد. حدود ۷۰٪ موارد ثبت شده عفونت از طریق تزریق مواد مخدر انتقال یافته است.

ساختار زیر برنامه ۲

زیر برنامه ۲ قصد دارد سلامت عمومی را ارتقاء دهد؛ از اشخاص، خانواده ها و مجامع در برابر اعتیاد به مواد مخدر محافظت کند؛ و درمان و بازپروری مبتنی بر شواهد و همچنین پیشگیری، درمان و مراقبت از HIV و AIDS ارائه دهد.

برنامه های کشوری کاهش تقاضای مواد، کنترل HIV و کاهش آسیب از طریق اقدامات علمی خاص در زمینه پیش گیری از مواد مخدر، درمان و بازتوانی و حمایت یابی، پیشگیری، درمان و مراقبت از HIV/AIDS تقویت خواهند شد. در تمامی این زمینه ها، راهکارها عموماً گروه های آسیب پذیر را از طریق فعالیت های مشارکتی با همکاران داخلی و بین المللی مورد هدف قرار می دهد. همچنین مؤلفه ویژه ای برای تقویت ظرفیت سازمان های غیر دولتی در زمینه کاهش تقاضای مواد و پیشگیری و مراقبت از اچ ای وی / ایدز طراحی شده است. همکاری جنوب با نمایانند عملکرد مناسب مقامات جمهوری اسلامی ایران به کشورهای با درآمد متوسط و نیز کشورهای در حال توسعه در زمینه درمان های جایگزین تریاک و پیشگیری و کنترل اچ ای وی در محیط زندان تسهیل می شود.

زیر برنامه ۲ شامل سه برآیند است که از طریق اجرای دوازده برونداد کلیدی اجرا خواهد شد.

زیر برنامه ۲ کاهش تقاضای مواد و کنترل اچ آی

زیر برنامه ۳: جرم' عدالت جزایی و فساد

جمهوری اسلامی ایران با چالش جرایم سازماندهی شده داخلی و فراملی روبروست. فعالیت های مربوط به قاچاق مواد مخدر و صادرات و واردات دیگر اقلام غیرمجاز منجر به بروز پولشویی و فساد شده است که این امر مانعی جدی برای توسعه به حساب می آید. دولت به لزوم مقابله با جرایم عمده از طریق رویکرد هماهنگ در سطوح ملی و بین المللی اذعان دارد.

ساختار زیر برنامه ۳

اهداف زیر برنامه ۳ تقویت ظرفیت های ملی جهت مقابله با جرایم سازماندهی شده فراملی، پولشویی و فساد اداری می باشند. نهادینه کردن و توانمند سازی در زمینه قانونگذاری مباحث مرتبط به کنوانسیون های سازمان ملل متحد در مورد جرائم سازماندهی شده فراملی، بویژه مبارزه با پولشویی، تروریسم اقتصادی، و معاضدت قضایی به اجرا در خواهد آمد. در این رابطه همکاری های منطقه ای از جمله میان جمهوری های اسلامی افغانستان، ایران و پاکستان و بین المللی تسهیل خواهند شد. این زیر برنامه همچنین تلاش های ملی در خصوص تاسیس رژیم مبارزه با فساد موثر، مسئول و یکپارچه، هم راستا با کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد را از طریق ارائه کمک های فنی در زمینه های قانونگذاری، ساختارچینی و ظرفیت سازی، حمایت خواهد کرد. علاوه بر این یک ابتکار نوآورانه توسط UNODC و با همکاری دفتر علمی، فرهنگی، آموزشی سازمان ملل متحد (UNESCO) به منظور ارتقا تلاش های ملی در جهت مقابله با قاچاق اموال فرهنگی، آثار هنری و عتیقه جات هم راستا با کنوانسیون سازمان ملل در مورد جرایم سازمان یافته فراملی راه اندازی خواهد شد.

زیر برنامه ۳ شامل سه برآیند است که از طریق اجرای ۹ پرونداد کلیدی اجرا خواهد

شد.

زیر برنامه ۳: جرم ، عدالت جزایی و فساد

برآیند ۱:

چارچوب قانون و تقنینی مربوط به کنوانسیون مبارزه با جرم سازمان یافته ی سازمان ملل متحد

برونداد ۱-۱: ایجاد و ارتقای ظرفیت قانونی و تقنینی مربوط به کنوانسیون مبارزه با جرم سازمان یافته ی سازمان ملل متحد

برونداد ۱-۲: بهبود ظرفیت نهادهای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم

برونداد ۱-۳: ترویج معاضدات قضایی در سطح ملی ، گسترش همکاری در سطح منطقه ای و زیر منطقه ای

برآیند ۲:

اجرای مکانیزه ها و راه حل های موثر برای مقابله با فساد مربوط به کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد توسط نهاد های ملی مبارزه با فساد

برونداد ۲-۱: وضع قانون و تاسیس نهاد مبارزه با فساد با توجه به کنوانسیون مباره با فساد سازمان ملل متحد

برونداد ۲-۲: ارتقای بیشتر شفافیت و پاسخگویی نظام مبارزه با فساد مالی

برونداد ۲-۳: بهبود ظرفیت نهاد های پیشگیری کشف و کنترل فساد مالی

برآیند ۳:

مبارزه با قاچاق دارایی های فرهنگی ، هنری و عتیقه جات توسط اولیای ملی با توجه به استانداردهای بین ملی

برونداد ۳-۱: همیاری تقنینی برای اجرای کنوانسیون مبارزه با جرم سازمان یافته سازمان ملل متحد در رابطه با محافظت از داراییهای فرهنگی و هنری و عتیقه جات

برونداد ۳-۲: بالا بردن آگاهی ، ایجاد سازمان و هماهنگی بین وزارت دادگستری ، قوه قضاییه، اجرای قانون ، سازمان میراث فرهنگی

برونداد ۳-۳: ارتقاء ظرفیت معاضدات قضایی نهاد های مسئول ماده ۸۱ کنوانسیون مبارزه با جرم سازمان یافته سازمان ملل متحد برای بازیافت مصنوعات فرهنگی قاچاق/ دزدیده شده

گروه دابلین کوچک

برنامه کشوری UNODC در جمهوری اسلامی ایران با همکاری نزدیک گروه دابلین کوچک طراحی شد. گروه دابلین کوچک یکی از شرکای کلیدی UNODC در جمهوری اسلامی ایران است.

گروه دابلین کوچک یک کارگروه مشاوره‌ای غیر رسمی و انعطاف‌پذیر است که در بحث مقابله با مواد مخدر فعالیت دارد. این گروه در تهران شامل نمایندگان سفارتخانه‌های، استرالیا، کانادا، اعضا اتحادیه اروپا، ژاپن، نروژ، UNODC، و همچنین چند عضو ناظر از جمله فدراسیون روسیه و ترکیه می‌باشد.

در حال حاضر، آلمان ریاست گروه دابلین کوچک در جمهوری اسلامی ایران را بر عهده دارد. دفتر UNODC در جمهوری اسلامی ایران، این گروه را از لحاظ تخصصی و فنی حمایت و به عنوان دبیرخانه گروه عمل می‌کند.

بیستمین سالگرد تأسیس

در ۲۴ سپتامبر ۲۰۱۷ اجلاس بیستمین سالگرد تأسیس دفتر سازمان ملل در مبارزه با مواد مخدر و جرم (UNODC) برگزار شد. آنتونیو گوتروش دبیرکل سازمان ملل متحد در این اجلاس بر اهمیت عدالت برای جلوگیری از مناقشات، ترویج صلح و امنیت و دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDGs) تأکید کرد. وی در یک پیام ویدئویی در یک رویداد ویژه به منظور یادبود سالگرد این سازمان، گفت: «من افتخار می‌کنم که پشتیبانی دفتر سازمان ملل در مبارزه با مواد مخدر و جرم (UNODC) برای مبارزه با مواد مخدر، جرایم سازمان یافته، تروریسم و فساد اداری به کشورها کمک می‌کند».

گوتروش به‌طور خاص، درباره روابط رو به رشد بین جرایم سازمان یافته بین‌المللی و تروریسم که باعث تشویق قاچاق دارایی‌های فرهنگی و تأمین مالی تروریست‌ها می‌شود، هشدار داد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

اولین و مهمترین وظیفه هر حکومتی ، فراهم نمودن امنیت مردم و مقابله با تهدیداتی است که سلامت جامعه را به مخاطره انداخته و راه رشد و کمال و بالندگی را از آنها سلب می نماید. حدود یک قرن است که معضل مواد مخدر به طور فزاینده ای رواج یافته و به استناد شواهد و قرائن موجود یکی از بزرگترین معضلات جامعه بشری محسوب می گردد. در راستای ایفای تکالیف بین المللی مربوط به مقابله با جرائم مواد مخدر بر جمهوری اسلامی ایران به عنوان نظامی که بر ایدئولوژی اسلام تکیه دارد ، فرض است که با یک جهاد وسیع و گسترده و با عزم استوار ملی با این معضل مبارزه و آنرا ابتدا کنترل و سپس از بین ببرد و با نگرش جامع روانشناختی و جامعه شناختی و اتخاذ سیاست هایی با موضوع گسترش و رشد آگاهی مردم و از جمله بهبود وضع معیشت مردم و توزیع عادلانه منابع موجود در مناطق مختلف کشور تمهیدی بیندیشد و این پدیده را مهار نماید. کشور ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی خود و قرار گرفتن در هلال طلایی، مسیر ترانزیت برای مرتبط کردن مراکز تولید به مراکز مصرف مواد مخدر می باشد و بنابراین علیرغم نیل به موفقیت در کنترل کشت مواد مخدر، به هیچ وجه نتوانسته است خود را از آثار سوء این مواد ایمن نگهدارد ، این امر مسلماً تبعات اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی و امنیتی متعددی را برای کشور در بر دارد. همچنین یکی از وظایف حکومت و دولت، ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی می باشد.

امروزه مواد مخدر را به عنوان سومین عرصه تبادل مالی در جهان بعد از نفت و اسلحه قلمداد می کنند. سیستم مواد مخدر جهان بدلیل ارزش افزوده بسیار بالا در این محصول شبکه جهانی گسترده ای را به خود اختصاص داده است. بطور مثال ارزش افزوده یک کیلوگرم مواد مخدر تولیدی در افغانستان در ایران که همسایه این کشور است ۶ برابر و وقتی به اروپا می رسد ارزش افزوده آن بیش از ۱۰۰ برابر می گردد. لذا محرکی قوی برای تشدید تقاضای جهانی است و سوداگران اقتصادی از قبل آن سودهای کلانی را بدست می آورند . تقاضای شدید بین المللی برای مواد مخدر باعث فرامرزی شدن این موضوع و در نتیجه به یک تهدید جهانی تبدیل شده است که مشارکت همه کشورها را جهت حل آن طلب می کند. این تهدید مرزهای جغرافیایی را در نوردیده و بحران های اجتماعی و

حتی امنیتی را در کشورها دامن زده است. بدون شک یکی از مظاهر فساد و تباهی و از جمله علل گسترش آنها در جامعه ابتلای افراد به مواد مخدر و شیوع روزافزون آن در جامعه می باشد. ایجاد محیط سالم و به دور از انحرافات وقتی امکان پذیر است که جوانان یک جامعه به صورت پویا، فعال و شاداب در جهت کمال و رشد انسانی حرکت کنند و ابتلای آنها به اعتیاد و مواد مخدر مانع مهمی برای تحقق این امر است. مواد مخدر امروزه در سطح جهان به صورت همه گیر درآمده است که هم جسم و جان انسان ها و هم سرمایه ملی کشورها را در کام خود فرو می برد. در کشور ایران افراد و اتباع کشور در معرض ابتلای به مواد مخدر هستند، سوداگران مرگ و قاچاقچیان برای به دست آوردن سود بادآورده و نامشروع خود سعی می کنند هر روز بیشتر از دیروز مشتریان جدید جلب نمایند و طعمه های جدیدی را در دام خود گرفتار سازند. امروزه به خصوص جمعیت جوان کشور ما در معرض تهدید جدی مواد مخدر قرار دارد. سوء استفاده از حس کنجکاو و شور جوانی از جمله زمینه های خطرناک برای ابتلای آنها به مواد مخدر است. اوقات فراغت جوانان و میهمانی های شبانه و رفاقت های بی تدبیر و نسنجیده از جمله کمین گاه های افراد پلید و سوداگران مرگ است که دام خود را پهن می کنند و آنان را در دام خود گرفتار می سازند. بخش مهمی از تعهدات دولت ها در سطح بین المللی به منظور مبارزه با جرائم مواد مخدر، ناظر است بر مرحله قبل از وقوع جرم که میتوان این فرایند را پیشگیری کنشی از جرائم مواد مخدر نام نهاد. در عین حال، می توان این تعهدات را ناظر بر یک حق مسلم و مهم بشری دانست یعنی حق بر سلامت که عبارت است از حق برخورداری از بالاترین سطح سلامت جسم و روان. با مطالعه اقداماتی که دولت ایران در سطوح مختلف نظام سیاسی صورت داده و عملیاتی کرده است، می توان به این نتیجه رسید که تاکنون تدابیر و سازوکارهای مختلفی از سوی این دولت عملیاتی شده اند و در عین حال، این اقدامات، مناسب و در راستای ایفای تعهدات پذیرفته شده در سطح بین المللی بوده اند در عین حال بنابر برخی دلایل از جمله جبر محیطی و جغرافیایی یعنی قرار گرفتن در هلال طلایی و نیز همدلی کامل دولت های همسایه به ویژه همسایگان شرقی، بعضا اقدامات صورت گرفته ناکام مانده اند. چنین وضعیتی فقط با افزایش و تقویت بیش از پیش همکاری های منطقه ای و توجه بیشتر همسایگان شرقی و نیز با توجه بیشتر به حق بر سلامت جبران خواهد شد.

منابع و ماخذ

- احدی، رضا؛ محمدی، شهرام؛ طفرانگار، حسن. (۱۴۰۰). بررسی عوامل محیطی مؤثر بر اعتیاد به مواد مخدر صنعتی (مطالعه موردی: شهر زنجان). پژوهش‌های حقوقی، ۲۰(۴۵)، ۱۴۹-۱۸۱.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۷) سازمان امنیتی فضای جغرافیایی، درآمدی بر جغرافیای امنیتی به مثابه یک گرایش علمی نوین، مجله جغرافیای نظامی و امنیتی، شماره اول، زمستان ۸۱.
- امیریان فارسانی، امین (۱۳۹۸) جایگاه نظریات جرم شناسی مبتنی بر محیط در ایران، فصلنامه الکترونیکی پژوهش های حقوقی قانون یار، دوره: ۲، شماره: ۶، ۲۷-۵۶.
- جزینی، نسرین (۱۳۹۴) مدیریت منابع انسانی. چاپ دوم. تهران: نشر نی.
- حسینی، سید تقی و کرمی، حمید رضا (۱۳۹۷) عملیات اطلاعاتی مبارزه با مواد مخدر، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین جلد اول
- داودی، ابراهیم و رفیعی کیا، هادی (۱۴۰۰) ارزیابی طرح‌های پیشگیرانه پلیس مبارزه با مواد مخدر در استان کرمانشاه. فصلنامه علمی رهیافت پیشگیری از جرم، ۴(۳)، ۳۷-۶۴.
- درویشی، صیاد؛ بختیاری، لطفعلی و گله جاری، بهمن (۱۴۰۰) چالش های انتظامی در پیشگیری از اعتیاد از طریق مقابله با توزیع مواد مخدر صنعتی (مطالعه موردی کلانتری های شهرستان کرمانشاه). فصلنامه علمی اعتیادپزوهی، ۱۵(۶۰): ۶۷-۹۶.
- زکریایی، محمد (۱۳۹۸) جامعه شناسی اقتصاد تبهکارانه با رویکرد به مواد مخدر، کمیته مبارزه با مواد مخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- سیف الهی دمنه، ساجد (۱۳۹۸). نقش عوامل انتظامی در مقابله با خرده فروشی مواد مخدر و روان گردان ها در شهر تهران، نشریه دانش مبارزه با مواد مخدر، پیاپی ۱۵ (زمستان ۱۳۹۸)، ۷-۴۷.
- شافع، میرشهبیز و یکتن خدای، محسن (۱۳۹۴). اقدامات قوه مجریه جمهوری اسلامی ایران در ایفای تعهدات بین المللی مربوط به پیشگیری کنشی از جرائم مواد مخدر (در پرتو حق بر سلامت)، نشریه تحقیقات حقوقی، شماره ۷۲، ۲۸۵-۳۰۹.
- علیوردی نیا، اکبر، جانعلیزاده، حیدر، پنج تنی، مهدی. (۱۳۹۵). تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم: آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته. جامعه شناسی کاربردی، ۲۷(۱)، ۴۳-۶۶.
- قربانی، ابراهیم (۱۳۹۹) بررسی نقش اقدامات پلیس در موفقیت برنامه‌های مقابله با توزیع مواد مخدر. فصلنامه علمی مطالعات مبارزه با مواد مخدر، ۱۲(۴۶)، ۳۴-۵۲.
- قربانی، ابراهیم؛ حسینی خواه، نوراله؛ کرمی، حمیدرضا و مافی، فرشید (۱۳۹۷) ارزیابی عملکرد شعبه مبارزه با مواد مخدر کلانتری های شهرستان ارومیه. پژوهش های مدیریت انتظامی (مطالعات مدیریت انتظامی)، ۱۳(۲)، ۲۸۵-۳۰۶.

قربانی، ابراهیم؛ حسینی خواه، نوراله؛ کرمی، حمیدرضا و مافی، فرشید (۱۳۹۷). ارزیابی عملکرد شعبه مبارزه با مواد مخدر کلاتری های شهرستان ارومیه. پژوهش های مدیریت انتظامی (مطالعات مدیریت انتظامی)، ۱۳(۲)، ۲۸۵-۳۰۶.

کلارک، رونالد وی و فلسون، مارکوس (۱۳۹۸). فرصت و بزهکاری نگرشی: کاربردی برای پیشگیری از بزهکاری، ترجمه کلاتری و قزلباش، نشر دانش: زنجان.

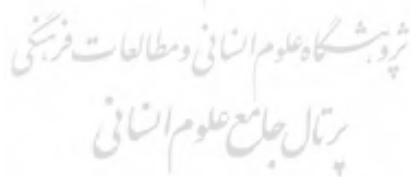
هندیانی، عبدالله (۱۴۰۰). تدوین سناریوهای پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر. آینده پژوهی مدیریت، ۳۲ (شماره ۱ (پیاپی ۱۲۴)): ۷۴-۸۹.

Schneider, Richard H. & Kitchen, T. (۲۰۱۷), Crime prevention and the built environment, Routledge, Taylor & Francis Group.

Biswas, S (۲۰۲۱). Drug Abuse and Drug Trafficking: Non-Traditional Security Threats in Post-Soviet Central Asia. Asian Journal of Legal Education, ۸(۲), ۲۴۷-۲۵۸. <https://doi.org/10.1177/23220058211025964>.

Chen, J., Liu, L., Liu, H., Long, D., Xu, C., & Zhou, H (۲۰۲۰). The Spatial Heterogeneity of Factors of Drug Dealing: A Case Study from ZG, China. ISPRS International Journal of Geo-Information, ۹(۴), ۲۰۵.

Syaiful Rizal, Sofian & Junaedi, Deddy (۲۰۲۱). Educational Efforts In Managing Narcotics Abuse. Perspective SANI (Indonesian Anti-Narcotics Celebrities) And BNN (National Narcotics. Agency). PEDAGOGIK: Journal Pendidikan, ۸(۱), pp ۲۲۰-۲۵۹. Retrieved from: <https://doi.org/10.33650/pjp.v8i1.2180>.

The role of UNODC with the national institutions of the Islamic Republic of Iran

Authors:

Hassan Javadi Niakani , mahdi porrahimi , yaser hoseini, bahman rahmani

Abstract

The United Nations Office on Drugs and Crime was established in ۱۹۹۷ to address the international challenges of drug control, crime prevention, and terrorism. The United Nations Office on Drugs and Crime has ۲۵ country and regional offices worldwide and operates in more than ۱۵۰ countries around the world. The United Nations Office on Narcotic Drugs and Crime intends to continue cooperation with Iran and the international community for the years ۲۰۱۵-۲۰۱۹ by implementing the new country partnership program in the Islamic Republic of Iran. The United Nations Office on Drugs and Crime has implemented measures that reflect three international conventions on drug control and conventions on combating transnational organized crime and corruption. The activities of the United Nations Office against Narcotics and Crime in order to strengthen the judicial assistance capabilities of the Islamic Republic of Iran are focused on the global fight against organized crime and money laundering. The projects of the United Nations Office on Drugs and Crime in Iran mainly include the drug demand reduction program, which supports national preventive measures and regional cooperation

Keywords: United Nations, Office of Combating Narcotics, United Nations Crimes, Financial Support of Terrorism, United Nations Control-Monitoring Institutions